

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
21/00146-2

Saksbehandler:
Frøydis Enstad

Dato:
22. april 2021

Barneombudets svar på høring - Forslag til endringer i helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven mv. om administrative reaksjoner og tilsynsmyndighetenes saksbehandling av henvendelser om pliktbrudd

Formålet med endringene

Formålet med endringene som foreslås er blant annet å oppnå et mer hensiktsmessig og virkningsfullt tilsyn ved å gi statsforvalteren rom for selv å vurdere om en anmodning etter § 7-4 i pasient og brukerrettighetsloven (pliktbrudd) skal utredes nærmere, eller om virksomhetene selv skal følge opp.

Endringene begrunnes blant annet ut fra at statsforvalteren de senere år har fått en omfattende saksmengde, som bidrar til lang saksbehandlingstid, mange restanser, og hvor det kun i en liten andel av sakene avdekkes lovbrudd. Dette er etter departementets mening en trussel både for pasientsikkerheten og for tilliten til helse- og omsorgstjenesten, ved at saksbehandlingstiden blir en belastning for de involverte, læringseffekten uteblir når konklusjonen kommer så langt etter hendelsen, og saksmengden går utover mulighet til å følge opp påpekte pliktbrudd og tilsynsmyndighetene får mindre ressurser til å gå inn i alvorlige og komplekse saker. Det at det så sjelden avdekkes lovbrudd er etter departementets syn også en indikasjon på at tilsyn ikke er det egnede virkemidlet i mange av sakene. Høringsbrevet beskriver også endringer i tilsynsmyndighetens reaksjonssystem, men dette går vi ikke nærmere inn i.

Barneombudet ser at det er et behov for å bruke tilsynsmyndighetenes virkemidler på en mer hensiktsmessig måte enn i dag. Vi ser også at det for den enkelte pasient/bruker og for helsepersonell/virksomheter i mange tilfeller kan være en fordel at saken løses på lavest mulig nivå. Vi stiller likevel spørsmål ved om saken er godt nok utredet med tanke på mulige konsekvenser for barn og unge.

Barns rettigheter må vurderes

Forslaget innebærer at en oppgave som tidligere har ligget hos statsforvalteren nå skal ivaretas av virksomhetene i helse- og omsorgstjenesten selv. Et sentralt spørsmål for Barneombudet er da hvilke mulige konsekvenser dette forslaget kan å ha for barn og unge.

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Endringene i forslaget gjelder ikke særskilt barn og unge. Likevel krever lovendringsforslag som berører barn og unge at mulige konsekvenser for barn og unge blir vurdert eksplisitt. Dette fordi barn og unge i barnekonvensjonen er gitt et særskilt menneskerettighetsvern, som pålegger alle offentlig ansatte og offentlige organer som direkte eller indirekte kan påvirke barns situasjon å oppfylle og respektere barnets rettigheter slik de uttrykkes i konvensjonen (artikkel 4). Ved ny lovgivning eller endringer i regelverket innebærer det at myndighetene må vurdere hvilke konsekvenser forslaget vil ha for oppfyllelsen av barns rettigheter, det vil si å gjennomføre en barnerettighetsvurdering. I denne sammenheng er artikkel 24 om barnets rett til høyest oppnåelig helsestandard og artikkel 3 om barnets beste, spesielt relevante.

Vi kan ikke se at departementet har omtalt eller vurdert mulige konsekvenser for ivaretagelsen av barns rettigheter etter barnekonvensjonen i dette endringsforslaget. Vi mener dette må vurderes eksplisitt fordi barn og unge ofte kan ha større vansker enn voksne med å nyttiggjøre seg av de kanalene som finnes for å fremme saker overfor helse- og omsorgstjenesten. Effektive klage- og tilsynsordninger er viktige for å ivareta barn og unges rettssikkerhet og for å sikre kvalitet og faglig forsvarlighet i tjenesten. For å oppfylle barn og unges rettigheter er det ikke tilstrekkelig at klage- og tilsynsordninger finnes, det må også sikres at ordningene er reelt tilgjengelige for barn og unge.

Etter det Barneombudet kjenner til er det i dag en utfordring for helse- og omsorgstjenestene å gi barn, unge og deres foresatte god nok og forståelig informasjon om de mulighetene de har til å fremme klager eller komme med tilbakemeldinger som handler om forsvarligheten i hjelpen de har mottatt. Departementet peker på at pasient- og brukerombudene kan være en støtte for den enkelte i dialogen med virksomhetene med endringene som foreslås. Flere pasient- og brukerombud har imidlertid i samtaler med oss sagt at de i liten grad mottar henvendelser fra barn og unge eller foresatte på vegne av barn. Vi er derfor bekymret for om mulighetene barn og unge har for å nå fram med saker som handler om kvalitet og forsvarlighet i tjenesten blir vanskeligere tilgjengelig ved endringene som foreslås, og ber departementet vurdere dette konkret og eventuelt foreslå kompensierende tiltak. Departementet må i alle fall sørge for at barn, unge og deres foresatte kjenner til pasient- og brukerombudsordningen, hvordan de jobber og hvordan de kan få bistand fra dem.

Vi stiller også spørsmål ved om helseforetakene og de kommunale helse- og omsorgstjenestene har de nødvendige systemene på plass for på kunne dra læring av mottatte klagesaker og justere uønsket kurs. Dette er kunnskap som er viktig for kvaliteten og forsvarligheten i den enkelte virksomheten, men det kan også være kunnskap som er viktig for å oppdage og redusere uønsket variasjon på tvers av virksomheter. Vi savner en redegjørelse for hvordan dette hensynet skal ivaretas, og en særskilt vurdering av systemer for å ivareta barn og unges behov og rettigheter.

Med vennlig hilsen

Camilla Kayed
fagsjef

Frøydis Enstad
seniorrådgiver

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.